

Vandaag

Het zonlicht overspoelt de woonkamer door het erker-
raam, legt een smaragdgroene glans over de opengewerk-
te bladeren van een breed uitwaaierende monstera, weer-
kaatst op de vloer van brede, honingkleurige planken. De
stengels beroeren de rugleuning van een fauteuil van Scan-
dinavische makelij, waarop een opengeslagen tijdschrift
ligt met de rug naar boven. Het smaragdgroen van de
plant, het rood van het omslag, het petrolblauw van de be-
kleding en het lichte oker van de vloer steken af tegen het
poederwit van de muren, dat terugkomt in een stukje licht
tapijt dat aan de rand uit beeld verdwijnt.

Op de volgende foto is het gebouw van de buitenkant te
zien, een appartementencomplex in libertystyle met acan-
thusbladeren en betonnen citrusvruchten op de daklijsten.
Het witte pleisterwerk amper zichtbaar onder een laag
fluorescerende graffiti, flarden van aanplakbiljetten, af-
gebladderde verf; de gestucte timpanen van de bel-etages
nauwelijks te onderscheiden onder de roetkorst. Vroeg-
tuintigste-eeuwse luxe en hedendaagse verloedering zijn
verstrengeld in een vrije, decadente sfeer, met een vleugje
erotiek. Een paar ramen zijn dichtgetimmerd met verscho-

ten spaanplaat, maar achter de andere zijn planten en lichtsnoeren te zien. Een waterval van klimop stort van een balkon omlaag naar het trottoir.

In de keuken rechthoekige glanzende reliëftegels; een massief houten aanrechtblad; een keramische dubbele gootsteen; open keukenkastjes met apothekerspotten vol rijst en granen en kruiden en koffie; blauw-witte emailen borden; een metalen stang waaraan ijzeren koekenpannen zonder antiaanbaklaag en olijfhouten pollepels hangen. Op het aanrecht een waterkoker van geborsteld rvs, een Japanse theepot, een rode blender. Er staan aardewerken potjes met verse kruiden op de vensterbank, basilicum en munt en bieslook maar ook bonenkruid, majoraan, koriander, dille. De stoelen rond de tafel komen van een school, de tafel zelf is een oude marmeren deegplaat. Hij wordt verlicht door een harmonicalamp, bevestigd aan de wand tussen de botanische lithografie van een araucaria en de reproductie van een Britse oorlogsposter.

Dan de woonkamer, welig met gemakkelijke, woest groeiende planten die beschut staan in de glazen nis gevormd door de erker: de breed uitwaaierende monstera die zijn glanzende bladeren naar het glas uitstrekt; een ficus lyrata die vanuit een grote betonnen pot de lucht in groeit; twee planken vol binnenklimplanten en hangende peperomia's, erwtenplanten en pilea's, waarvan de verstrengelde bladeren tot op de houten vloer vallen. In een hoek, op een aantal krukjes en omgekeerde kistjes bevindt zich een klein oerwoud aan alocasia's, reuzeneuphorbia's, ficus benjamina's en philodendrons met donzige stelen, strelit-

zia's en dieffenbachia's. Achter de glazen deur een glimp van een balkon met twee stoelen en een tafeltje met een porseleinen asbak, een lichtsnoer.

Vanuit het tegenoverliggende gezichtspunt is de rest van de woonkamer te zien: een lage sofa en een Deense fauteuil – afgerond mahonie, petrolblauwe ruwe katoen; een plaid met visgraatmotief; een nachtblauw stoffen elektriciteitssnoer waaraan een gloeilamp hangt met een kunstige gloeidraad erin; stapels oude nummers van *Monocle* en *The New Yorker* op een zwart metalen bijzettafeltje, met ook een koperen kandelaar en een glazen kom vol fruit. Verder een roldeurkast met daarop stekjes in glazen potten, graslelies en een reeds ontkiemde avocadopit; een analoge platenspeler; twee vloerluidsprekers die zijn aangesloten op een buizenversterker op een lage plank; erboven een lp-verzameling waarvan de bijzonderste exemplaren met de hoes naar voren zijn uitgestald – een limited edition van *In Rainbows*, een eerste persing van Kraftwerk. Een drakenbloedboom projecteert een handvormige schaduw. Een poster van het Primavera Sound-festival.

Een zandkleurige berber met een licht geometrisch motief zorgt ervoor dat de woonkamer een eenheid vormt. De wanden zijn aan weerszijden symmetrisch onderbroken door dubbele deuren van sloophout waarop nog strepen pistachegroene verf te zien zijn. De deuren zijn dicht, wat de niet al te grote ruimte een knusse, intieme, bijna opgepropte sfeer geeft. Een woonkamer om zachtjes in te kletsen op een winteravond bij gedempt licht. Maar op de volgende foto staan de vier deuren wijd open en bieden ze een

langwerpig perspectief dat wordt versterkt door de symmetrie van de parallel lopende vloerdelen.

Links een werkkamer voor twee personen. Er staat een groot, wit gelamineerd bureau met hairpin-poten, opgedeeld in twee identieke werkplekken: elk met een externe monitor, een draadloos toetsenbord, een verstelbare bureaulamp, een felgekleurde over-ear-koptelefoon. Aan de ene kant een jarenzeventigbureaustoel met een in de hoogte verstelbare, verchromde poot en een voorgevormd zitvlak, aan de andere kant een ergonomische kniestoel van hout en zwarte stof. Eén wand is bedekt met boekenplanken vol romans en graphic novels, de meeste Engelstalig, afgewisseld door geïllustreerde werken – monografieën over Noorda en Warhol, Tuftes serie over infographics, de Taschen over de geschiedenis van de typografie en die over de *Ingressi di Milano*. Bij wijze van boekensteunen staan er vetplantjes in betonnen potten, een vintage twee-oogcamera, een aantal bordspelen – Scrabble, Risk, Catan. Onder in de hoek zijn een router en een A3-printer te zien.

Er is maar één foto van de badkamer, met een klein raampje maar toch fel verlicht door alle reflecterende oppervlakken. Een grote hangende klimop drapeert zijn bladeren bij het raam omlaag over de gordijnstang, en de kleur komt terug in het groen van de mozaïektegels op de vloer en rond het bad. Op een cilindervormig kastje met schuifdeurtjes prijkt een skyline aan flesjes en flacons, verschillend van vorm maar met dezelfde etiketten, wit of zachtroze of lichtgrijs, met de merknamen in een slank, schreefloos lettertype.

Aan het andere uiteinde van de langwerpige ruimte is een slaapkamer. Een dubbeldik tweepersoonsmatras ligt op een rechthoek van tatami's. Het hoofdeinde gaat schuil achter vier oversized kussens en over het dekbed ligt een ouderwetse quilt, het enige kleuraccent tussen het grijze linnen van de kussenslopen en het dekbedovertrek, het wit van de muren, het vaalgeel van de tatami's. Er zijn twee lichtpunten, dunne metalen cilinders waaruit een gloeilamp steekt; twee identieke dressboys naast een hutkoffer; een opgerold yogamatje in de hoek, naast de dumbbells en de weerstandsband. De foto's zijn allemaal scherp en goed belicht, maar er is er één van deze slaapkamer in het donker, met de gordijnen dicht, de muren gestreept door het oranje licht dat erdoorheen filtert als je laat wakker wordt en de zon al hoog staat, en het misschien zondag is, of misschien ook niet.

Het leven dat door deze foto's wordt voorgeschoteld is helder en geconcentreerd, eenvoudig.

Het is een leven waarin je in de lente en de zomer 's ochtends koffiedrinkt op het balkon, profiterend van de zon uit het oosten, terwijl je op het scherm van een tablet door de koppen van *The New York Times* en je socials scrolt. Je geeft de planten water als onderdeel van je routine, die ook yoga en een ontbijt verrijkt met verschillende zaden en pitten omvat. Je werkt op je laptop, dat wel, maar meer met het dagritme van een kunstschilder dan van iemand op kantoor: een uitbarsting van intense concentratie aan je bureau wordt afgewisseld met een wandeling, een video-call met een vriend die een project voorstelt, wat grapjes

over en weer op de sociale media, een tripje naar de biologische markt om de hoek. De dagen zijn lang – uiteindelijk maak je waarschijnlijk meer uren dan een kantoormedewerker. Maar in tegenstelling tot een kantoormedewerker hou je je uren niet bij, want in dit leven speelt het werk een belangrijke rol zonder dat het als verplichting of uitbuiting voelt. Integendeel: het werk is een bron van groei en creativiteit, het basisritme voor de melodie van het genoeg.

Het is dan ook een leven waarin uit talloze details blijkt dat er volop ruimte is voor genoeg. De lange dagen worden gevolgd door een uur gedwongen digitale ontkoppeling waarin je wat gaat drinken in een café of op de bank genesteld een tijdschrift doorbladert, genietend van de knusse warmte in contrast met de kou buiten. De aandacht voor schoonheid en genoeg lijkt in het dagelijks leven te zijn opgelost als granulaatkorrels in een suspensie.

Het is een gelukkig leven, of tenminste zo ziet het eruit op de foto's bij de advertentie waarin het appartement voor shortstay-verhuur wordt aangeboden à 118 euro per dag; plus de vergoeding voor de Oekraïense schoonmaakster, die wordt betaald via een Franse site voor gig-werk met brievenbusfirma in Ierland; plus de commissie voor het toeristisch verhuurplatform gevestigd in Californië en met brievenbusfirma in Nederland, en die voor de beheerder van digitale betalingen gevestigd in Seattle maar met Europese dochteronderneming in Luxemburg; plus de toeristenbelasting van de stad Berlijn.

Dag in, dag uit

De realiteit kwam niet altijd overeen met de foto's.

In de vroege ochtend vaak wel. Als ze wakker werden bezorgde de aanblik van de vage strepen licht die door de gordijnen filterden hun een goed humeur. De kleren van de vorige dag hingen op de dressboys. Hun smartphone, opgeladen tijdens de nacht, vormde een lichtgevende rechthoek op een boek dat was opengeslagen maar onder het stof zat. Ze checkten hun mail en hun socials vanuit bed, hun gezichten lichtblauw door de achtergrondverlichting van de touchscreens, ze zouden zo een stel jonge professionals in Berlijn kunnen zijn en dat was ook precies wat ze waren.

Maar zodra ze voet in de woonkamer zetten ebde die zekerheid weg, zoals het eerst nog heldere geluid van een mobiele telefoon die steeds minder bereik heeft.

De bladeren van de planten waren permanent bedekt met een donzig laagje vuil, dat juist door de glans des te sneller leek te worden aangetrokken. In het directe zonlicht glinsterde een wolk stofdeeltjes, waardoor het appartement ongezond leek, als een ruimte die al jaren was afgesloten; maar het was lastig om in de winter te luchten

want de kozijnen waren oud en de radiatoren ondermaats. De dubbele ramen vergden een geduld en een volharding met schoonmaken die zij bijna nooit hadden, en meestal projecteerde de zon melkachtige schaduwen en constellaties van vlekken die opdringeriger werden naarmate de lente overliep in de zomer.

De dubbele werkplek legde hun een symmetrie op die niet helemaal overeenkwam met hun voorkeuren, want hij werkte vaak op de bank, terwijl haar kopjes en post-its en pennen algauw het hele oppervlak van het bureau in beslag namen, waar ze om tijd te besparen ook weleens aan lunchten, wat vette kringen achterliet op het laminaat. Omdat ze maar met z'n tweeën waren ruimden ze zelden de vaatwasser in, dus hadden ze een plastic afdruiпрек moeten kopen dat veel plaats innam op het aanrecht. Een oude handdoek moest het hout beschermen tegen het vocht, maar het was toch al aan het opzwellen.

En dan waren er de dingen, overal: de kabels de bonnetjes de fietspomp, de onophoudelijke stortvloed aan formulieren en herinneringen die het wezen van de Duitse bureaucratie vormden, de koortslipzalf, de pakjes papieren zakdoekjes, de gebruikte zakdoekjes, de flarden van zakdoekjes die in de wasmachine uiteen waren gereten, de vilten inlegzooltjes, de zonnebrilkoker, de verweesde handschoen van een paar waarvan ze de andere nog hoopten te vinden, de in de knoop geraakte oortjes. Die registreerden ze allemaal in één oogopslag terwijl ze met hun blik de kamers waar ze binnenkwamen omvatten, hun zicht nog wazig van de slaap, en bij elk item groeide er een

lichamelijk ongemak in hen dat meer was dan irritatie, moedeloosheid bijna.

In de loop van de dag drong elk voorwerp dat niet op zijn plek lag, elk teken van verslonzing hun blikveld binnen en verstoorde hun concentratie. Als ze een call beëindigden of opkeken van een ingewikkelde mail zagen ze zichzelf van buitenaf zitten, tussen etensresten en rommel, de badjas over de Deense fauteuil – en voelden ze zich mislukt, bedriegers in een volwassen wereld die hun ontoereikendheid meteen zou hebben opgemerkt als de lenshoek tijdens hun videocalls net wat breder was geweest.

Het was niet netheid waarnaar ze zo smartelijk verlangden. Het was iets wezenlijkers, iets wat dieper zat. Ze woonden in een land waarvan ze de taal niet spraken, met een onzeker beroep dat ze uitoefenden waar en wanneer ze wilden, en dat grotendeels afhankelijk was van de grillen van hun klanten, hun contacten op de socials. De ruimte die ze om zich heen hadden, die ze zelf hadden gekozen en gecreëerd, waarin ze sliepen en werkten, was de enige tastbare blijk van wat ze waren. Dit appartement en deze voorwerpen kwamen niet alleen overeen met hun persoonlijkheden: ze verschaften hun een houvast, waren voor hun eigen ogen het bewijs hoe solide de levensstijl was die vanuit een ander oogpunt (dat een generatie eerder de norm zou zijn geweest) nogal broos overkwam. Chaos op zich kon nog best iets vrolijks en creatiefs hebben, maar in deze context leek het een symptoom van onbestendigheid.

Die redenering werd niet iedere keer helemaal gevolgd

voordat ze aan het opruimen sloegen, maar speelde wel op de achtergrond wanneer ze hun dag begonnen door het appartement vlijtig terug te zetten naar de fabrieksinstellingen. Terwijl ze wachtten tot de koffie klaar was deden ze de lampen in de hoeken van de kamer aan, klopten de bank op, vouwden de visgraatplaid op, sorteerden het rotte fruit uit de glazen kom, wasten de kopjes af of verstopten ze in de vaatwasser. Als ze gingen zitten voor het ontbijt was alles weer zoals het moest zijn, en zaten ze tien heldere minuten van hun koffie te nippen terwijl ze door het nieuws scrolde op de sociale netwerken en de homepages van de kranten, en voelden ze zich klaar om aan de dag te beginnen.

Maar tegen lunchtijd was dat stralende systeem alweer begonnen te verbrokkelen onder de klappen van talloze kleine behoeften (de post, de verkoudheid, het dringende telefoontje), alsof de werkelijkheid terugvocht om haar suprematie te herstellen.

Twee of drie keer per jaar pakten ze het grondiger aan. Bij die gelegenheden – als ze teruggingen naar hun vaderland voor een feest of om de strenge noordelijke winter te ontvluchten – verhuurden ze hun appartement onder voor bedragen die, dat gaven ze zelf als eersten toe, onredelijk hoog leken. Meestal werd het geboekt door toeristen die werden aangetrokken door de beleving van de stad, vaak landgenoten van hen, die samen met de sleutels een lijst ontvingen met boerenmarkten en restaurants die hartelijkheid en *savoir-vivre* uitstraalden. Soms waren het echter mensen die naar de stad wilden verhuizen en die een

plek zochten van waaruit ze een verblijf voor langere duur konden vinden. Die gelegenheden wezen hen er altijd weer op dat ze de juiste keuze hadden gemaakt. Dan waarschuwden ze de gasten in hun mails dat de prijzen behoorlijk waren gestegen. Om een permanente huurwoning te krijgen was er heel wat papierwerk en voldoende beheersing van het Duits nodig. Ze brachten ze in contact met de online groepen van expats en nodigden ze uit om iets te gaan drinken als ze eenmaal een andere plek hadden gevonden. Soms werden ze opgenomen in hun vriendenkring, als ze bleven, als ze de opeenvolging van huizen in onderhuur en de eerste winter hadden doorstaan.

Om wat voor reden de gasten ook kwamen, het was van cruciaal belang dat ze kregen waar ze zo duur voor betaalden, want de kans op toekomstige inkomsten hing af van hun tevredenheid. Dus voordat ze uit Berlijn vertrokken waren ze uren bezig de werkelijkheid te bedwingen, tot die weer samenviel met de foto's.

Het merendeel van die bezigheden vond 's avonds plaats, want ze gingen altijd met van die lowbudgetvluchten die in alle vroegte vertrokken. Als hun werkdag erop zat en de koffers dicht waren, propten ze alle sporen van het dagelijks leven in de grote plastic bakken, die ze vervolgens op zolder zouden zetten. Alles kriskras door elkaar: rekeningen en schoenen, schoonheidsproducten en de losse borden waar ze normaal van aten, zodat voor de gasten alleen die van wit en blauw email overbleven. Ze zetten de opgestapelde glazen in de open keukenkastjes, haalden alle paperassen van tafel en lieten er alleen de

kom met fruit en de symmetrische kaarsenstandaards op staan, legden de doorgebladerde tijdschriften in de krantenbak, verstopten het eten achter de deurtjes van de proviessiekast, rangschikten de boeken die her en der door het huis zwierven netjes op de planken, propten de reeds-ge dragen-maar-nog-niet-vieze kleren onder in de kleerkast. Dan printten ze het welkomstblaadje met het wifi-wachtwoord en stalden de spullen voor de bezoekers uit: citroenen en gember in de fruitschaal, koffie, Club-Mate en Sekt prominent op het aanrecht. Ze vulden alvast het koffiepoteje om tijd te winnen voor hun vertrek, dat al over vier of vijf uur zou zijn.

Ze werden in het donker wakker, deden alle lampen aan en verschoonden vliegensvlug het bed, verstopten het vuile beddengoed en de vochtige handdoeken in het badkamerkastje, wasten de nog warme koffiekopjes met de hand af. Voordat ze de deur achter zich dichttrokken – de bakken stonden al op zolder, de koffers op de overloop – liepen ze nog een laatste keer rond om te controleren of alles in orde was. Ze liepen zwijgend door de kamers, alle oppervlakken vrij, de ruimte leeg, alles eindelijk op zijn plek in de paarse ochtendschemering. Een paar fantastische tellen lang zagen ze hun appartement zoals ze het wilden, perfect een-op-een met de foto's.

Daarna gingen ze haastig de deur uit, met dikke wallen onder hun ogen, om de bus naar het vliegveld niet te missen. Hun rolkoffers ratelden over het ongelijke plaveisel van Neukölln.